

Grzegorz Gołębiowski

Lista żołnierzy garnizonu plockiego, zmarłych w latach 1918-1920

Notatki Płockie : kwartalnik Towarzystwa Naukowego Płockiego 59/2 (239),
14-20

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

LISTA ŻOŁNIERZY GARNIZONU PŁOCKIEGO, ZMARŁYCH W LATACH 1918-1920

Abstrakt

W pierwszych latach niepodległości garnizon płocki poniósł dosyć duże straty, będące wynikiem chorób zakaźnych. Z tego powodu w latach 1918-1920 zmarło co najmniej 71 żołnierzy garnizonu, z czego najwięcej – 53 w roku 1920.

Słowa kluczowe: Płock 1918-1939, garnizon płocki 1918-1920

Powszechnie wiadomo, że żołnierze garnizonu płockiego ponieśli dotkliwe straty w czasie obrony miasta 18-19 sierpnia 1920 r. Natomiast znacznie mniej znanym faktem jest to, że jednostki dyslokowane w Płocku ponosiły także straty nie będące wynikiem walk, ale rezultatem chorób zakaźnych.

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości Płock w dalszym ciągu był miastem garnizonowym. Od marca do maja 1919 r. w mieście stacjonował batalion zapasowy 8 pułku piechoty Legionów. Po jego przeniesieniu do Lublina, do miasta przybył 2 pułk instrukcyjny grenadierów-woltyżerów z Armii gen. J. Hallera. Jednostka stacjonowała w Płocku do stycznia 1920 r., kiedy otrzymała zadanie zajmowania przyznanych Polsce ziem byłego zaboru pruskiego. Równoległe od czerwca 1919 r. w Płocku formowany był batalion zapasowy 6 pułku piechoty Legionów. W sierpniu 1920 r. do Płocka skierowano dodatkowo szereg pododdziałów, które weszły w skład Grupy Dolna Wisła gen. Mikołaja Osikowskiego¹.

Tymczasem sytuacja zdrowotna w Płocku, tak jak w całym państwie, nie była najlepsza. Poważne zagrożenie dla mieszkańców, a w ślad za tym i dla żołnierzy stanowiły choroby zakaźne: tyfus i grypa, tzw. hiszpanka. Stan zdrowotności obniżało także niedożywienie, wpływające na większą podatność na choroby. W omawianym okresie w Płocku w wyniku chorób zakaźnych zmarło kilkaset osób. W więzieniu zmarło kilkunastu więźniów. Władze miejskie próbowały przeciwdziałać epidemiom np. poprzez dezynfekcję ludzi i mieszkań oraz zachęcanie do przestrzegania higieny, ale to nie wystarczało².

Według dostępnych źródeł od listopada 1918 r. do grudnia 1920 r., czyli w ciągu nieco ponad 2 lat w Płocku zmarło z powodu chorób co najmniej 71 żołnierzy. W grudniu 1918 r. zmarł jeden żołnierz, w 1919 r. - 17 żołnierzy, w 1920 r. zmarło 53 żołnierzy. Oprócz tego 3 żołnierzy zmarło w wyniku różnych wypadków, a jeden w

wyniku ran odniesionych w bliżej nieokreślonych okolicznościach.

Zakładając, że w batalionach zapasowych 8 pp Leg. i potem 6 pp Leg. służyli poborowi z terenu działania płockiej Powiatowej Komendy Uzupelnień, większość zmarłych stanowili poborowi z terenu Płocka oraz powiatów: płockiego, sierpeckiego i rypińskiego, choć zdarzali się także rekruci z innych rejonów Mazowsza³.

Fot.1. Podziękowanie za wsparcie szpitala załogi Płocka („Kurier Płocki” 1920, nr 50 z 2 marca, s. 4)

Głównym źródłem wiedzy o zmarłych żołnierzach jest opracowana w 1934 r. przez Wojskowe Biuro Historyczne *Lista strat Wojska Polskiego*⁴. W kilku przypadkach udało się ją uzupełnić o inne publikacje oraz przechowywane w płockim Archiwum Diecezjalnym księgi zmarłych z lat 1918-1920. Jednak akty zgonu sporządzono tylko dla kilku żołnierzy zmarłych w 1919 r. Praktycznie żaden ze zmarłych w 1920 r. nie został odnotowany w księdze zgonów. Być może akty zgonu sporządzał kapelan garnizonu ks. Feliks Słonicki i odnotowywał w osobnej księdze zgonów, której na razie nie udało się zlokalizować.

W oparciu o wymienione źródła można dokonać bardzo interesujących analiz statystycznych, biorąc jako kryterium czas śmierci z podziałem na miesiące lub przynależność zmarłych do jednostek stacjonujących w Płocku.

Z analizy załączonych tabel wynika, że jeżeli w 1919 r. sytuacja była jeszcze do zaakceptowania, to od grudnia 1919 r. zaczęła się

1918		1920	
Miesiąc	Ilość	Miesiąc	Ilość
Grudzień	1	Styczeń	7
1919		Luty	3
Miesiąc	Ilość	Marzec	8
Styczeń	2	Kwiecień	11
Luty	0	Maj	3
Marzec	2	Czerwiec	2
Kwiecień	1	Lipiec	0
Maj	0	Sierpień	8
Czerwiec	2	Wrzesień	5
Lipiec	0	Październik	3
Sierpień	1	Listopad	0
Wrzesień	1	Grudzień	3
Październik	3	Razem	53
Listopad	0		
Grudzień	5		
Razem	17		

pogarszać. W 1920 r. sytuacja zdrowotna żołnierzy garnizonu plockiego dramatycznie się pogorszyła. Nastąpił trzykrotny wzrost umieralności. Najgorsze były miesiące wiosenne i jesienno-zimowe. Ale nawet w sierpniu 1920 r. zmarło 8 żołnierzy.

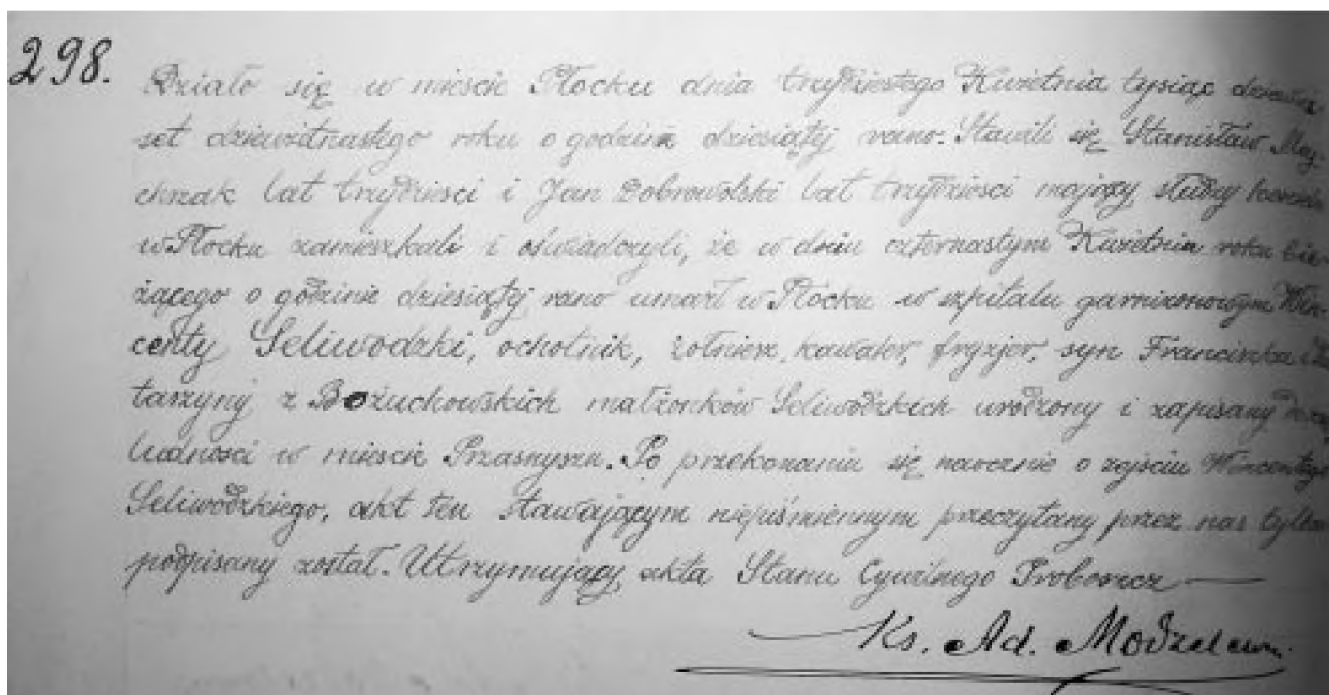
Można zastanawiać się nad przyczynami tak dużej śmiertelności wśród żołnierzy. Głównym czynnikiem były wspomniane już choroby zakaźne. Inną przyczyną mogły być, zwłaszcza

w 1919 r. duże braki lokalowe garnizonu plockiego. Późną jesienią 1919 r. poważnym problemem było zakwaterowanie żołnierzy, którzy stawali się w ramach poboru. Brakowało dla nich miejsca w koszarach, które były zniszczone po ostrzale miasta w latach 1914-1915 i do jesieni 1919 r. nie zostały odbudowane. W tej sytuacji kwatrowali w mieście w budynkach do tego nieprzystosowanych lub nawet w zgoła prowizorycznych warunkach (np. w nieogrzewanych stodołach), co musiało odbić się na ich stanie zdrowia⁵.

Fot. 3. Nekrolog zmarłego w styczniu 1920 r. plut. żand. Romana Sokóła („Kurier Płocki” 1920, nr 7 z 10 stycznia, s. 4)

Wzrost liczby zmarłych żołnierzy w 1920 r. wynikał też ze zwiększenia liczebności garnizonu. W związku z wojną polsko-bolszewicką w sierpniu 1920 r. w Płocku stacjonowało ok. 2,5 tys. żołnierzy. W wyniku zarządzonej mobilizacji kolejnych roczników zgłaszali się żołnierze objęci poborem. Zapewne część z nich była chora i w złej kondycji zdrowotnej. W tak dużym skupisku ludzkim choroby przenosiły się na kolejnych żołnierzy⁶.

Fot. 2. Akt zgonu Wincentego Seliwodzkiego (ADP, księga zgonów parafii św. Bartłomieja za lata 1917-1919)

Według podziału na jednostki wojskowe straty wyglądały następująco:

Przydział służbowy	Ilość zmarłych
6 pp Leg.	39
3 p. strz. podh.	8
8 pp Leg.	3
Inne	16
Brak danych	5
Łącznie	71

Jak więc widać największe straty niebojowe poniósł batalion zapasowy 6 pułku piechoty Legionów, stacjonujący w Płocku od czerwca 1919 r. i mający latem 1920 r. najwyższe stany liczebne. Biorąc pod uwagę 18 miesięcy stacjonowania w analizowanym okresie, statystycznie umierało ponad 2 żołnierzy miesięcznie. 3 pułk strzelców podhalańskich – początkowo jako 2 pułk instrukcyjny grenadierów – wołyżerów – stacjonował od maja 1919 r. do stycznia 1920 r. Średnio umierał jeden żołnierz na miesiąc. Podobnie było w batalionie zapasowym 8 pułku piechoty Legionów, który stacjonował w mieście tylko 3 miesiące.

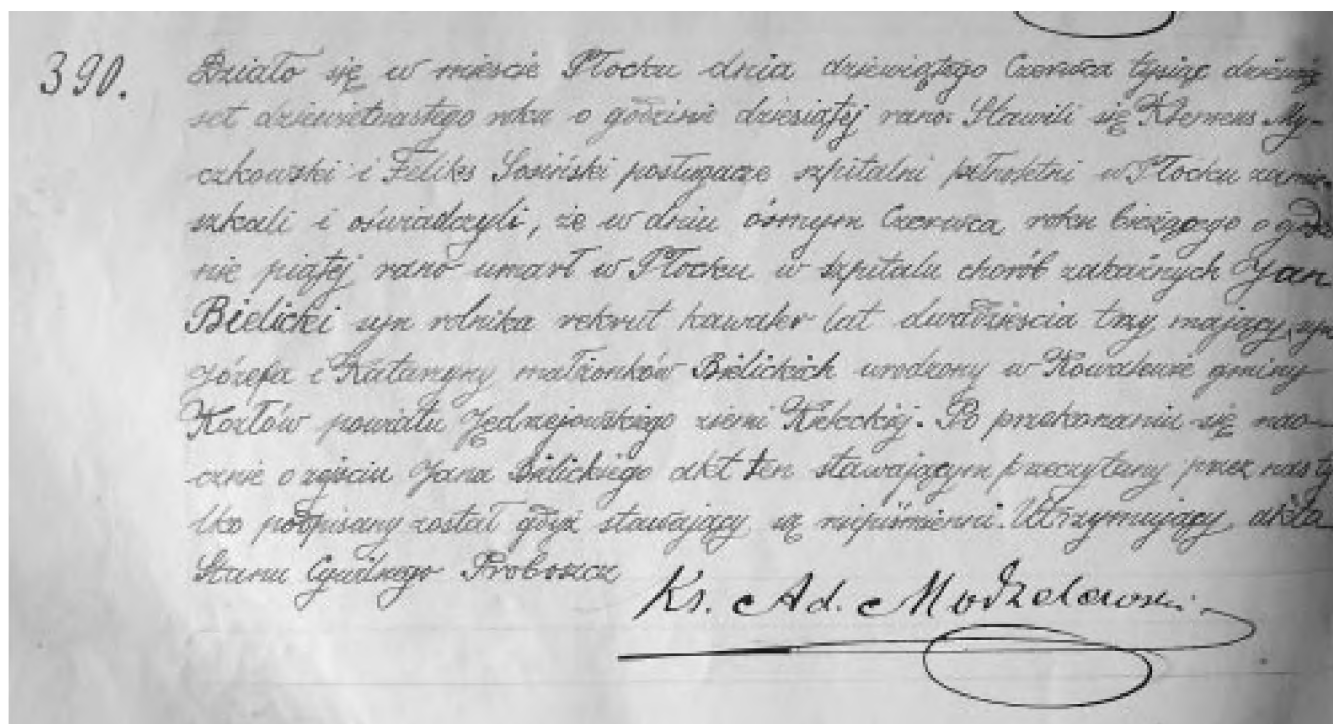
Różnie można oceniać fakt, że w garnizonie płockim w ciągu nieco ponad 2 lat zmarło 71 żołnierzy. Można się zżymać na słabe warunki sanitarne i niewystarczającą opiekę medyczną. Należy jednak pamiętać o realiach początków II RP. Uwzględniając, że w tym czasie przez garnizon płocki przewinęło się kilka tysięcy żołnierzy, ilość 71 zmarłych stanowi znikomy procent

całości. W skali całego wojska udokumentowane straty od listopada 1918 r. do końca grudnia 1920 r. wyglądały następująco⁷:

Straty Wojska Polskiego 1918-1920

Przyczyna śmierci	Ilość	Procent
Polegli	19 841	42,16
Zmarli z ran	4 403	9,35
Zmarli z chorób	18 576	39,47
Zmarli w wypadkach	1 139	2,42
Bez diagnozy	3 094	6,57
Razem	47 055	100

Tak więc ilość zmarłych w wyniku chorób niemal dorównywała ilości poległych w walkach. Biorąc to pod uwagę garnizon płocki nie mógł być tu wyjątkiem, straty w wyniku chorób odnotowywały także inne garnizony. Można tu wymienić leżące niedaleko Płocka garnizony we Włocławku, czy Żyrardowie, gdzie w każdym z nich w wyniku chorób zmarło grubo ponad 100 żołnierzy. W związku z tym ilość zmarłych z chorób w Płocku mieściła się w szeroko pojętej normie. Zakładając, że w obronie Płocka według różnych danych zginęło co najmniej 170-200 żołnierzy, ilość zmarłych nie wydaje się nadmierna. Tym niemniej było to 71 tragedii konkretnych młodych mężczyzn i ich rodzin. Dlatego warto przywołać ich nazwiska, aby pamiętać także o tych, którzy często nie zdążyli wziąć udziału w walkach o granice odrodzonej Polski lub w wojnie polsko-bolszewickiej, bo zmogła ich śmiertelna choroba.

Fot. 4. Akt zgonu Jana Bielickiego (ADP, księga zgonów parafii św. Bartłomieja za lata 1917-1919)

Lista żołnierzy garnizonu płockiego, zmarłych z powodu chorób w latach 1918-1920

1918

1. **Dąbrowski Stanisław** – stopień i przydział nieznane, zmarł 5 grudnia 1918 r.⁸

1919

2. **Bielicki Jan** – zmarł 8 czerwca 1919 r. w szpitalu chorób zakaźnych w Płocku, „syn rolnika, rekrut, kawaler lat dwadzieścia trzy mający, syn Józefa i Katarzyny małżonków Bielickich, urodzony w Kowalewie gminy Kozłów, powiatu jędrzejowskiego ziemi kieleckiej”⁹.

3. **Ciborowski Janusz** – zmarł 14 stycznia 1919 r. w szpitalu świętej Trójcy, kawaler, lat 22, stu-

Fot. 5. Nekrolog Janusza Ciborowskiego („Kurier Płocki” 1919, nr 12 z 16 stycznia, s. 4)

chacz Szkoły Głównej Rolniczej w Warszawie, były ułan 3 szwadronu 4 pułku ułanów, formowanego w Płocku. Według aktu zgonu „syn Antoniego i Marii z Waśniewskich małżonków Ciborowskich, obywateli ziemskich, urodzony w Opinogórze, powiatu ciechanowskiego i tam zapisany do ksiąg ludności”. Pochowany został w grobie rodzinnym na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie¹⁰.

4. **Kaczmarek Piotr** – kpr. 3 pułku strzelców podhalańskich, zmarł 13 stycznia 1919 r.¹¹

5. **Kałużny Józef** – szer. 6 pułku piechoty Legionów, zmarł 4 grudnia 1919 r.¹²

6. **Kamiński Ignacy** – szer., przydział nieustalony, zmarł 14 kwietnia 1919 r. w szpitalu garnizonowym; żonaty, lat 20, syn Jakuba i Julianny Kamińskich, ur. w Osieku w pow. rypińskim¹³.

7. **Leśniak Andrzej** – strz. 44 p. strz., zmarł 1 października 1919 r.¹⁴

8. **Łęczycki Stanisław** – szer. 6 pp Leg., zmarł 31 grudnia 1919 r.¹⁵

9. **Maciona Jakub** – szer. komendy m. Warszawa, zmarł 31 grudnia 1919 r.¹⁶

10. **Morawski Czesław** – szer. 6 pp Leg., zmarł 4 października 1919 r.¹⁷

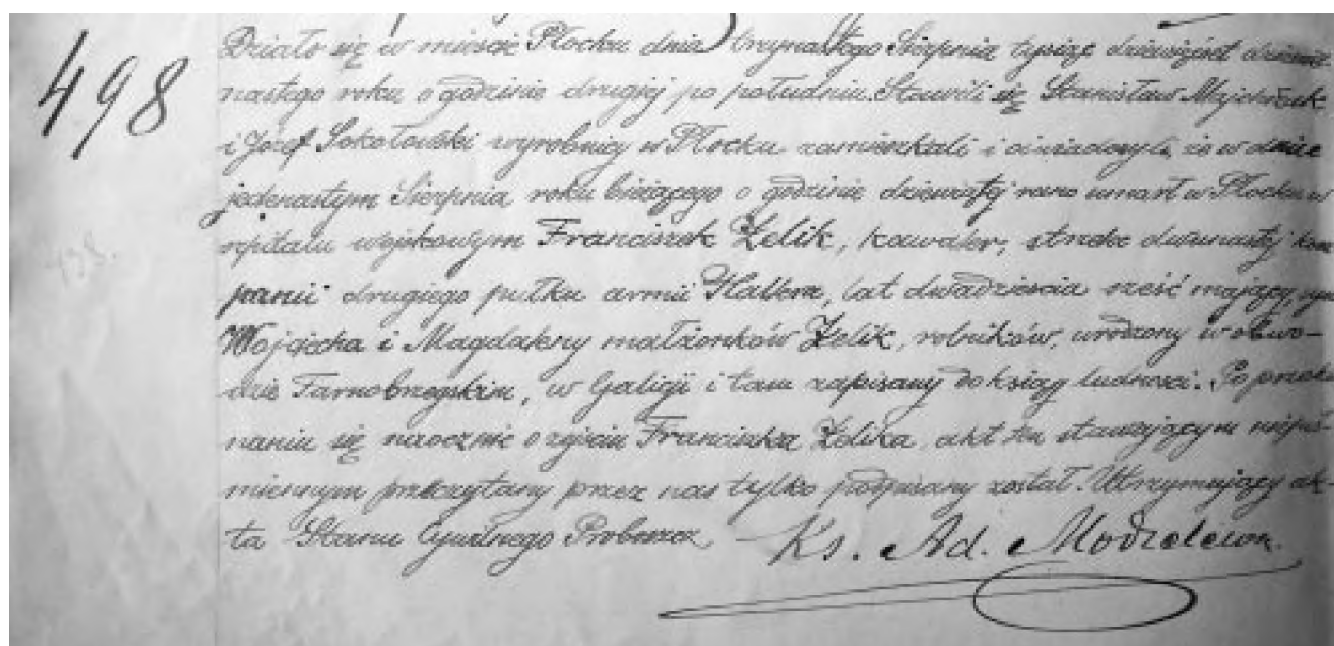
11. **Parawa Walenty** – strz. 3 p. strz. podh., zmarł 29 grudnia 1919 r.¹⁸

12. **Ruciński Zygmunt** – zmarł 28 sierpnia 1919 r. w szpitalu garnizonowym, „kawaler, lat dwadzieścia jeden mający, żołnierz, ułan trzeciego pułku, syn Stanisława i Zofii ze Świeckich małżonków Rucińskich, rolników, urodzony w Górach parafii Dobrzyków, do ksiąg ludności zapisany w gminie Sanniki, powiatu gostyńskiego”¹⁹.

13. **Seliwodzki Wincenty** – 8 pp Leg., zmarł 14 kwietnia 1919 r. w szpitalu garnizonowym.

Według aktu zgonu „ochotnik, żołnierz, kawaler, fryzjer, syn Franciszka i Katarzyny z Kożuchowskich małżonków Seliwodzkich, urodzony i zapisany do ksiąg ludności w mieście Przasnyszu”²⁰

14. **Stępka Franciszek** – stopień i przydział nieustalony, zmarł 24 marca 1919 r. w szpitalu św. Trójcy. Według aktu zgonu „rekrut, wyrobnik, kawaler, lat ośmnaście mający, syn Feliksa i Marii małżonków Stępka, urodzony we wsi Kosielsk, gminy Zielona, powiatu mławskiego”.²¹

Fot. 6. Akt zgonu Franciszka Żelika (ADP, księga zgonów parafii św. Bartłomieja za lata 1917-1919)

15. **Walenda Antoni** – szer. 6 pp Leg., zmarł 4 grudnia 1919 r.²²
16. **Walicki Paweł** – szer. 6 pp Leg., zmarł 20 września 1919 r.²³
17. **Wawrzyniak Bolesław** – st. szer. 6 pp Leg., zmarł 27 października 1919 r.²⁴
18. **Żelik Franciszek** – zmarł 11 sierpnia 1920 r. w szpitalu garnizonowym. Według aktu zgonu „kawaler, strzelec dwunastej kompanii drugiego pułku armii Hallera, lat dwadzieścia sześć mający, syn Wojciecha i Magdaleny małżonków Żelik, rolników, urodzony w obwodzie tarnobrzeskim, w Galicji i tam zapisany do ksiąg ludności”²⁵.

1920

19. **Balcerzak Bolesław** – szer. 8 pp Leg., zmarł 1 stycznia 1920 r.²⁶
20. **Bombała Antoni** – szer. 6 pp Leg., zmarł 5 kwietnia 1920 r.²⁷
21. **Byliński Stefan** – szer. 6 pp Leg., zmarł 21 października 1920 r.²⁸
22. **Chrześcijański Jan** – szer. 6 pp Leg., zmarł 3 kwietnia 1920 r.²⁹
23. **Domagała Piotr** – szer. 6 pp Leg., zmarł 6 marca 1920 r.³⁰
24. **Dreśliński Józef** – szer. 6 pp Leg., zmarł 6 sierpnia 1920 r.³¹
25. **Dudkiewicz Antoni** – szer. 6 pp Leg., zmarł 14 grudnia 1920 r.³²
26. **Dykan Adolf** – szer. 6 pp Leg., zmarł 9 kwietnia 1920 r.³³
27. **Galatowski Józef** – szer. 6 pp Leg., zmarł 16 kwietnia 1920 r.³⁴
28. **Giewartowski Wacław** – szer. 6 pp Leg., zmarł 1 maja 1920 r.³⁵
29. **Graczyk Stanisław** – szer. 2 kompanii III batalionu etapowego, zmarł w sierpniu 1920 r.³⁶
30. **Gutkowski Stanisław** – strz. 3 pułku strz. podh., zmarł 23 stycznia 1920 r.³⁷
31. **Jakubowski Wincenty** – strz. 43 pułku strzelców, zmarł 14 kwietnia 1920 r.³⁸
32. **Jaroński Adam** – szer. 6 pp Leg., zmarł 4 kwietnia 1920 r.³⁹
33. **Kapuściński Szczepan** – szer. 6 pp Leg., zmarł 9 kwietnia 1920 r.⁴⁰
34. **Kocot Franciszek** – szer. 6 pp Leg., zmarł 3 stycznia 1920 r.⁴¹
35. **Krewski Paweł** – st. szer. 6 pp Leg., zmarł 18 sierpnia 1920 r.⁴²
36. **Kuźmiński Feliks** – szer. 8 pp Leg., zmarł 19 marca 1920 r.⁴³
37. **Lasota Stanisław** – szer. 6 pp Leg., zmarł 15 września 1920 r. w szpitalu polowym nr 906⁴⁴
38. **Lis Bolesław** – szer. 6 pp Leg., zmarł 13 marca 1920 r.⁴⁵
39. **Łędkowski Ignacy** – szer. 6 pp Leg., zmarł 2 września 1920 r.⁴⁶

40. **Maciejewski Zygmunt** – szer. 6 pp Leg., zmarł 27 kwietnia 1920 r.⁴⁷
41. **Majewski Antoni** – szer. 17 pp, zmarł 7 października 1920 r.⁴⁸
42. **Majakowski Stanisław** – szer. 6 pp Leg., zmarł 22 kwietnia 1920 r.⁴⁹
43. **Matuszewski Marcin** – szer. 6 pp Leg., zmarł 7 maja 1920 r.⁵⁰
44. **Modrzejewski Tadeusz** – szer. 6 pp Leg., zmarł 14 października 1920 r.⁵¹
45. **Molcan Ludwik** – szer. 6 pp Leg., zmarł 14 września 1920 r.⁵²
46. **Nadolny Adam** – szer. 28 pp, zmarł 3 września 1920 r.⁵³
47. **Osiewalski Ignacy** – kpr. 6 pp Leg., zmarł 27 marca 1920 r.⁵⁴
48. **Ostrowski Andrzej** – strz. 3 p. strz. podh., zmarł 20 lutego 1920 r.⁵⁵
49. **Plamus Władysław** – strz. 3 p. strz. podh., zmarł 10 marca 1920 r.⁵⁶
50. **Podsiadlikowski Czesław** – szer. 6 pp Leg., zmarł 14 października 1920 r.⁵⁷
51. **Pruszkowski Bolesław** – szer. 37 pp, zmarł w sierpniu 1920 r.⁵⁸
52. **Ramus Władysław** – strz. 3 p. strz. podh., zmarł 18 stycznia 1920 r.⁵⁹
53. **Rosiak Franciszek II** (ur. 1897), szer. 6 pp Leg., zmarł 16 grudnia 1920 r.⁶⁰
54. **Roszak Władysław** – szer. 10 pp, zmarł 11 sierpnia 1920 r.⁶¹
55. **Smolarek Bronisław** – szer. 6 pp Leg., zmarł 22 kwietnia 1920 r.⁶²
56. **Sobczyński Julian** – strz. słuckiego p. strz., zmarł 30 sierpnia 1920 r.⁶³
57. **Sokół Roman** – plut. żand. wojsk., zmarł 8 stycznia 1920 r. w szpitalu chorób zakaźnych. Według notki biograficznej z „Kuriera Płockiego” R. Sokół (ur. 1898) pochodził z Małopolski. Jako 17-latek wstąpił do Legionów J. Piłsudskiego, a potem – być może po odmowie złożenia przysięgi w 1917 r. – przymusowo wcielony do armii austriackiej. W 1918 r. brał udział w rozbrajaniu Austriaków w Kielcach, następnie wstąpił do żandarmerii polowej. Od maja 1919 r. jako plutonowy służył w Płocku⁶⁴.
58. **Solarz Franciszek** – szer. 6 pp Leg., zmarł 17 stycznia 1920 r.⁶⁵
59. **Sroka Eugeniusz** – strzelec 3 p. strz. podh., zmarł 31 grudnia 1920 r.⁶⁶
60. **Stachur Michał** – strz. 3 p. strz. podh., zmarł 30 marca 1920 r.⁶⁷
61. **Stawicki Antoni** – szer. 6 pp Leg., zmarł 28 lutego 1920 r.⁶⁸
62. **Strzeźniewski Mieczysław** – szer. 6 pp Leg., zmarł 16 stycznia 1920 r.⁶⁹
63. **Syrek Franciszek** – strz. 4 p. strz. podh., zmarł 29 sierpnia 1920 r.⁷⁰
64. **Urbański Franciszek** – szer. 9 kompanii telegraficznej, zmarł 5 września 1920 r.⁷¹

65. Ziarek Jan – szer. 6 pp Leg., zmarł 26 czerwca 1920 r.⁷²
 66. Wilk Nepomucen – szer. 6 pp Leg., zmarł 20 marca 1920 r.⁷³
 67. Wiśniewski Jan – szer. 6 pp Leg., zmarł w sierpniu 1920 r.⁷⁴
 68. Wiśniewski Marceli – szer. 6 pp Leg., zmarł 26 czerwca 1920 r.⁷⁵
 69. Wójcik Franciszek – szer. 6 pp Leg., zmarł 22 lutego 1920 r.⁷⁶
 70. Zgierski Józef – szer. 30 pp, zmarł 9 marca 1920 r.⁷⁷

71. Ziemlicki Jan – szer. Dowództwa Okręgu Generalnego Nr IX, zmarł 30 maja 1920 r.⁷⁸

Oprócz wymienionych powyżej, 4 żołnierzy garnizonu plockiego zmarło w wyniku innych przyczyn, niż choroby:

1. Dobrowolski Władysław – żandarm żandarmerii wojskowej, zmarł z ran 6 września 1919 r.⁷⁹
2. Kurpiewski Stanisław – szer. 6 pp Leg., zmarł w wyniku wypadku 27 września 1919 r.⁸⁰
3. Janus Stanisław – szer. 31 pp, zmarł w wyniku wypadku 11 maja 1920 r. w Proboszczewicach⁸¹.
4. Ludowski Franciszek – strz. 4 pułku strz. podh., zmarł w wyniku wypadku 20 września 1920 r.⁸²

W 1920 r. zmarło 4 wojskowych, nie należących do garnizonu plockiego. Byli to:

1. Stanisław Turski – według zamieszczonego w „Kurierze Płockim” nekrologu zmarł w 20. roku

Fot. 7. Nekrolog Stanisława Turskiego („Kurier Płocki” 1920, nr 50 z 2 marca, s. 4)

życia 25 lutego 1920 r. w Poznaniu jako student prawa Uniwersytetu Poznańskiego. Wcześniej był ułanem 3 szwadronu 4 pułku ułanów, formowanego w Płocku na przełomie 1918 i 1919 r. Pochowany został 2 marca 1920 r. w Płocku na cmentarzu parafialnym. Był synem Zygmunta i Eugenii z Mieczyńskich Turskich z Borowic⁸³

2. Tadeusz Grabski – lat 22, zmarły 28 lutego 1920 r. w Płocku w domu rodzinnym przy ul. Dobrzyńskiej. T. Grabski zmarł w wyniku obrażeń odniesionych w czasie wcześniejszych walk pod Czystkami na południowy-wschód od Przemyśla. Był synem Antoniego i Marii z Jagodzińskich Grabskich, urodzony w Chełmcach, zamieszkały przy rodzicach w Płocku.⁸⁵

3. Michał Treichel – zmarł 17 maja 1920 r. w domu przy ul. Królewieckiej. Według aktu zgonu

Fot. 8. Nekrolog Michała Treichla („Kurier Płocki” 1920, nr 121 z 22–23 maja, s. 4)

„podporucznik wojsk kolejowych, lat dwadzieścia ośm mający, kawaler, w Płocku urodzony i zamieszkały, syn Franciszka i Ewy z Szafrzańskich małżonków Treichel”⁸⁶

4. Stefan Matczak – zmarł 26 sierpnia 1920 r. w szpitalu św. Trójcy. Według aktu zgonu „były porucznik siódmej kompanii, inwalida, żonaty, lat trzydzieści trzy mający, syn Szczepana i Anieli ze Stańczyków małżonków Matczaków, w Płocku zamieszkały, urodzony w Warszawie, pozostawił owdowiałą żonę Benedyktę z Sawickich”⁸⁷

Przypisy

¹ M. Trubas, *Płocki garnizon Wojska Polskiego w latach 1918–1939*, Warszawa 2008, s. 65–73; G. Gołębiowski, *Hallercyzycy w Płocku w 1919 r.*, „Notatki Płockie” 2003, nr 3, s. 23–28.
² *W sprawie walki z tyfusem*, „Kurier Płocki” 1919, nr 50 z 4 marca, s. 3; *W walce z chorobami zakaźnymi*, „Kurier Płocki” 1919, nr 134 z 18 czerwca, s. 3–4; *Przebieg chorób zakaźnych w Płocku*, „Kurier Płocki” 1919, nr 205 z 12 września, s. 3; *Walka z tyfusem płamistym*, „Kurier Płocki” 1919, nr 218 z 27 września, s. 3; *Przebieg epidemii tyfusu w Płocku*, „Kurier Płocki” 1920, nr 11 z 15 stycznia, s. 3; *Epidemia „hiszpanki”*, *ibidem*; *Z Wydziału zdrowia publicznego*, „Kurier Płocki” 1920, nr 12 z 16 stycznia, s.3; M. J. Szczepkowski, *Warszawski Okręg Generalny w latach 1918–1921*, „Rocznik Mazowiecki” 1984, t. VIII, s. 240. Dokładne dane personalne mieszkańców Płocka

zmarłych na choroby zakaźne znajdują się w księgach zmarłych parafii św. Bartłomieja w Płocku z lat 1918–1920
³ M. J. Szczepkowski, op. cit., s. 238. M. Trubas podaje, że plockiej PKU podlegały powiaty plocki, płoński i sierpecki (M.Trubas, op. cit., s.65). Wg M.J. Szczepkowskiego pow. płoński należał do PKU w Ciechanowie.
⁴ *Lista strat Wojska Polskiego. Polegli i zmarli w wojnach 1918–1920*, Warszawa 1934.
⁵ M. Olszowski, *Skrzynka do listów*, „Kurier Płocki” 1919, nr 259 z 15 listopada, s. 3; R. Borszewski, *Skrzynka do listów. Wyjaśnienie*, „Kurier Płocki” 1919, nr 263 z 20 listopada, s. 3; M. Gutkowska, *Skrzynka do listów*, „Kurier Płocki” 1919, nr 270 z 28 listopada, s. 4; M.Trubas, op. cit., s.75–76.
⁶ Z. Bohusz-Szysko, *Działania wojenne nad Dolną Wisłą w 1920r.*,

- Warszawa 1931, s.104-105; G. Gołębiewski, *Obrona Płocka przed bolszewikami 18-19 sierpnia 1920 r.*, Płock 2004, s. 75-76; M.Trubas, op. cit., s. 68, 73.
- ⁷ Według *Listy Strat Wojska Polskiego*, tabela nr 2, s. nIb na końcu publikacji. Straty rzeczywiste były na pewno większe, bo nie wszyscy polegli i zmarli znaleźli się na liście.
- ⁸ Ibidem, nr 6 227, s.138.
- ⁹ Archiwum Diecezjalne w Płocku (dalej – ADP), księga zgonów parafii św. Bartłomieja w Płocku za lata 1917-1919, nr 390. W *Liście strat Wojska Polskiego* znajduje się tylko informacja, że zmarł 8 czerwca 1919 r. bez bliższych danych (nr 2 158, s. 48).
- ¹⁰ ADP, księga zgonów parafii św. Bartłomieja w Płocku za lata 1917-1919, nr 30; nekrolog w „Kurierze Płockim” 1919, nr 12 z 16 stycznia, s. 4. Według *Listy strat Wojska Polskiego* J. Ciborowski – bez określenia stopnia i przydziału służbowego – zmarł w Warszawie, co jest informacją błędną (nr 4 849, s.106).
- ¹¹ Ibidem, nr 14 428, s. 321.
- ¹² Ibidem, nr 14 749, s. 328.
- ¹³ ADP, księga zgonów parafii św. Bartłomieja w Płocku za lata 1917-1919, nr 293; *Lista strat...*, nr 14 806, s. 329
- ¹⁴ Ibidem, nr 21 550, s. 477.
- ¹⁵ Ibidem, nr 22 560, s.501.
- ¹⁶ Ibidem, nr 23 107, s.513.
- ¹⁷ Ibidem, nr 26 182, s.583.
- ¹⁸ Ibidem, nr 29 252, s.654.
- ¹⁹ ADP, księga zgonów parafii św. Bartłomieja w Płocku za lata 1917-1919, nr 516. Powiat gostyński to oczywiście – gostyński. W *Liście strat Wojska Polskiego* podane jest tylko, że zmarł 11 sierpnia 1919 r. Data śmierci nie zgadza się zatem z aktem zgonu (poz. 33 573, s. 750).
- ²⁰ ADP, księga zgonów parafii św. Bartłomieja w Płocku za lata 1917-1919, nr 298; *Lista strat...*, nr 36 303, s. 812. W *Liście strat Wojska Polskiego* występuje jako Soliwodzki.
- ²¹ ADP, księga zgonów parafii św. Bartłomieja w Płocku za lata 1917-1919, nr 198; *Lista strat...*, nr 37 271, s. 833
- ²² Ibidem, nr 41 811, s. 940
- ²³ Ibidem, nr 41 836, s. 940
- ²⁴ Ibidem, nr 42 221, s. 949
- ²⁵ ADP, księga zgonów parafii św. Bartłomieja w Płocku za lata 1917-1919, nr 498; *Lista strat...*, nr 46 640, s.1051
- ²⁶ Ibidem, nr 843, s. 20
- ²⁷ Ibidem, nr 2 909, s. 64
- ²⁸ Ibidem, nr 4 052, s. 88
- ²⁹ Ibidem, nr 4 723, s. 103
- ³⁰ Ibidem, nr 6 693, s. 148
- ³¹ Ibidem, nr 6 937, s. 153
- ³² Ibidem, nr 7 246, s. 159
- ³³ Ibidem, nr 7 522, s. 165.
- ³⁴ Ibidem, nr 9 071, s. 201.
- ³⁵ Ibidem, nr 9 665, s. 214.
- ³⁶ Ibidem, nr 10 810, s. 238.
- ³⁷ Ibidem, nr 11 575, s. 255.
- ³⁸ Ibidem, nr 12 912, s. 287.
- ³⁹ Ibidem, nr 13 390, s. 298.
- ⁴⁰ Ibidem, nr 15 099, s. 336.
- ⁴¹ Ibidem, nr 16 764, s. 372; *Historia 6 Pułku Piechoty Legionów*, t. I, *Tradycja*, Warszawa 1939, s.119.
- ⁴² *Lista strat...*, nr 19 136, s. 424.
- ⁴³ Ibidem, nr 20 813, s. 461.
- ⁴⁴ Ibidem, nr 21 230, s. 471.
- ⁴⁵ Ibidem, nr 21 976, s. 487.
- ⁴⁶ Ibidem, nr 22 562, s. 501.
- ⁴⁷ Ibidem, nr 23 084, s. 513.
- ⁴⁸ Ibidem, nr 23 364, s. 518.
- ⁴⁹ Ibidem, nr 23 743, s. 528.
- ⁵⁰ Ibidem, nr 24 639, s. 548.
- ⁵¹ Ibidem, nr 26 064, s. 580; *Historia 6 Pułku...*, s.119.
- ⁵² *Lista strat...*, nr 26 103, s. 581.
- ⁵³ Ibidem, nr 26 765, s. 596.
- ⁵⁴ Ibidem, nr 28 546, s. 637.
- ⁵⁵ Ibidem, nr 28 653, s. 640.
- ⁵⁶ Ibidem, nr 30 856, s. 689.
- ⁵⁷ Ibidem, nr 31 182, s. 696.
- ⁵⁸ Ibidem, nr 31 827, s. 711.
- ⁵⁹ Ibidem, nr 32 632, s. 729.
- ⁶⁰ Ibidem, nr 33 304, s. 744.
- ⁶¹ Ibidem, nr 33 381, s. 746; W.Wysocki, *10 Pułk Piechoty 1918-1939*, Warszawa 1997, s. 177.
- ⁶² *Lista strat...*, nr 35 848, s. 802.
- ⁶³ Ibidem, nr 36 022, s. 805.
- ⁶⁴ *Ś.p. Roman Sokół*, „Kurier Płocki” 1920, nr 7 z 10 stycznia, s. 3; *Lista strat...*, nr 36 267, s. 811.
- ⁶⁵ Ibidem, nr 36 282, s. 811.
- ⁶⁶ Ibidem, nr 36 580, s. 818.
- ⁶⁷ Ibidem, nr 36 649, s. 819.
- ⁶⁸ Ibidem, nr 37 000, s. 828.
- ⁶⁹ Ibidem, nr 37 587, s. 841.
- ⁷⁰ Ibidem, nr 37 976, s. 849. W księdze zgonów parafii św. Wita Modesta i Krescencji w Sierpcu znajduje się informacja, że 28 sierpnia 1920 r. w Sierpcu zmarł 19-letni żołnierz 3 kompanii 3 pułku strz. podh. Franciszek Cyryk. Prawdopodobnie chodzi o tego samego żołnierza (akt zgonu nr 195).
- ⁷¹ *Lista strat...*, nr 41 514, s. 932.
- ⁷² Ibidem, nr 45 951.
- ⁷³ Ibidem, nr 43 205, s. 970.
- ⁷⁴ Ibidem, nr 43 415, s. 975.
- ⁷⁵ Ibidem, nr 43 451, s. 976.
- ⁷⁶ Ibidem, nr 44 503, s. 1000.
- ⁷⁷ Ibidem, nr 45 929, s. 1034.
- ⁷⁸ Ibidem, nr 46 139, s. 1039.
- ⁷⁹ Ibidem, nr 6 580, s. 145.
- ⁸⁰ Ibidem, nr 20 591, s. 456.
- ⁸¹ Ibidem, nr 13 291, s. 296.
- ⁸² Ibidem, nr 22 234, s. 492.
- ⁸³ Nekrolog S. Turskiego, „Kurier Płocki” 1920, nr 50 z 2 marca, s. 4; *Nadstawane wspomnienie pośmiertne*, „Kurier Płocki” 1920, nr 99 z 23 kwietnia, s. 4.
- ⁸⁴ W Polsce są 3 miejscowości o nazwie Chełmce: między Radziejowem i Kruszwicą, pod Kielcami i pod Kaliszem. Z której pochodził T. Grabski – nie wiadomo.
- ⁸⁵ ADP, księga zgonów parafii św. Bartłomieja w Płocku za lata 1919-1922, nr 123 za rok 1920; *Cześć bohaterom!*, „Kurier Płocki” 1920, nr 50 z 2 marca, s. 3; *Lista strat...*, nr 10 792, s. 238. Szerzej na temat T. Grabskiego zob.: G. Gołębiewski, *Lwowskie orłęta z Płocka – Halina, Jan i Tadeusz Grabscy*, „Notatki Płockie” 2002, nr 1, s.13-20; S.J. Papierowski, J. Stefański, *Płocczanie znani i nieznan*, Płock 2002, s. 200.
- ⁸⁶ ADP, księga zgonów parafii św. Bartłomieja w Płocku za lata 1919-1922, nr 254 za rok 1920. M. Treichla brak w *Liście strat Wojska Polskiego*.
- ⁸⁷ ADP, księga zgonów parafii św. Bartłomieja w Płocku za lata 1919-1922, nr 439 za rok 1920.

LIST OF PŁOCK GARRISON SOLDIERS DIED WITHIN 1918-1920

Summary

In first years of independence Płock garrison suffered from vast losses, which were mostly result of the infectious diseases. Owing to that reason, 71 garrison soldiers died within 1918-1920 and most of them (53 soldiers) in 1920.